

Působení alkoholu

*Účinek arzeniku na děti * Alkohol konzervuje * Sluneční síla v uhlí * Působení alkoholu * Zbarvení zlatých rybek - darmstadtská továrna * Vznik ošacení: zástěra, košile, plášť * Ohavnost fraku s cylindrem*

Dobré ráno, pánové! Máte dnes nějaké zvláštní přání?

PAN MÜLLER: *Ano, takový malý dotaz. Nedávno pan doktor hovořil o arzeniku a o otlých dětech. Před řadou let jsem vždycky na jarmarku vídával takové otlé děti. Dodatečně jsem si uvědomil, že děti, které byly na jarmarku ukazovány, byly ve věku nanejvýš osm, dvanáct nebo šestnáct let. Děti, které k tomu byly uměle vychovány, pocházely někdy z Uher. A potom, co pan doktor řekl, že arzenik se tam dá tak snadno najít v hornině, chtěl bych položit otázku, kolika let se mohou dožít takové děti, které byly takto uměle odchovány s arzenikem, aby ztloustly? Nebylo by možné takové osoby, které děti odchovávají s arzenikem, soudně stíhat a dosáhnout toho, aby zákon zakazoval toto dělat? Nebo se to používá zcela tajně jako jakýsi obchodní zdroj?*

Pan doktor se zmínil o tom, že lidé, kteří v určitém stadiu dokázali na arzenu vydržet, opět sešli. U těchto dětí tomu tak nebylo; byly to dšti, které vážily skoro dva centy¹ ², ačkoli měly teprve asi šestnáct let. Nečeká je přece jen zlé období?

Potom hovořil pan doktor o alkoholu, že i my sami si v těle vytváříme alkohol, a o různých účincích alkoholu. Jeden je celý bez sebe, dělá randál atd., a druhý je zase úplně potichu. Dalšímu se alkohol zase vrazí do očí, jak je tomu u mě. Po jedné, dvou, třech skleničkách mám jako účinek alkoholu druhý den po ránu v očích tvrdá zrnka, která se dají ztěží rozmačkat v prstech.

Potom pan doktor říkal, že se do určité míry dají veškeré nemoci poznat z očí. Teď jsou i různé osoby, které, jen když vidí moč, si myslí, že z ní mohou poznat veškeré nemoci. V Basileji je také jeden takový. Jestlipak to má své opodstatnění? Já tomu nevěřím.

Pak bych se chtěl zeptat, zda je něco na tom, když lidé někde dostanou nějakou medicínu a pevně věří tomu, že to přispívá k jejich vyléčení?

A ještě bych se chtěl zmínit o předposledním výkladu pana doktora ohledně sladké vody. U Darmstadtu je jeden rybník, kam z chemické továrny neustále přitéká horká voda (dokonce z ní jde pára), a v tom rybníku jsou tisíce a tisíce zlatých rybek, a všechny jsou kompletně tmavě rudé. Čím to je? Jsou kompletně tmavě rudé.*

1 patrně 2 x 50 kg neboli 2 x 100 liber (pozn. překl.)

2 v něm. orig. *Goldfischen*, což znamená i *karas zlatý* (pozn. překl.)

DR. STEINER: Nuže, první otázka se týká otlých dětí. Ta věc se má skutečně tak, jak jste se správně domníval, totiž že u těchto dětí, které jsou prostě ve všelijakých jarmarečnících boudách ukazovány jako zvláštní pozoruhodnost, bylo uměle dosaženo otlivosti arzenikem nebo podobnými látkami (arzeniku se, není-liž pravda, podobá mnoho látek). Tyto děti také nejsou, jak by se dalo snadno ověřit, nijak zvlášť silné; jsou vlastně jen tučné, tlusté.

Podívejte, to je něco ještě mnohem komplikovanějšího než to, co jsem vám nedávno říkal v souvislosti s požíváním arzeniku u dospělých. To co jsem tehdy říkal, se vztahuje právě k dospělému člověku. Ten se vlivem arzeniku dostane do stavu, o kterém jsem tehdy mluvil.

U těchto dětí, na nichž byl skutečně spáchán svým způsobem zločin (to nelze popřít), však účinek arzeniku nebo podobných látek spočívá ještě v něčem jiném. Děti musí být tímto zločinným způsobem ošetřovány zhruba v tom věku, který jsem vám vždycky udával jako důležité životní období: ve věku mezi výměnou zubů, tedy sedmým, osmým rokem, a pohlavní zralostí, to jest čtrnáctým, patnáctým rokem. A v tomto věku je dítě nejen takové, že ho posíláme do školy, do obvyklé národní školy, protože se tehdy může na základě lidského vývoje nejlépe učit, ale v tomto věku se odehrává ještě něco úplně jiného.

Vzpomeňte si, pánové, říkal jsem vám, že člověk sestává jen z fyzického těla, které můžeme vidět očima a dotknout se ho rukama, ale že sestává také z nadsmyslových, duševně-duchovních článků. V člověku je tedy

jenné tělo, které jsem vám nazval éterným tělem člověka. K tomuto éternému tělu musíme v lidském vývoji přihlížet zrovna tak jako k tělu fyzickému. Kdybych vám to měl zcela schematicky nakreslit, pak bychom měli člověka [viz nákres] co do jeho fyzického těla; ovšem kolem tohoto fyzického člověka a také uvnitř je ono jenné tělo, tedy tělo éterné. Kromě tohoto fyzického a éterného těla, z nichž už éterné tělo není obvyklým zrakem vidět, máme v člověku astrální tělo, které dovede pociťovat. Rostlina má ještě éterné tělo, může růst; to je dáno éterným tělem. Člověk a zvířata mají astrální tělo; mohou pociťovat, cítit. To rostlina nemůže. Říkal jsem vám, že někteří lidé si myslí, že rostlina může cítit; jenže to ona právě nemůže!

Vývin fyzického těla

Podívejte, pánové, u každé látky, která působí na člověka, si musíme položit otázku: Na který z těchto článků působí dotyčná látka?

Arzenik tedy působí velmi silně především na astrální tělo a na dýchání. Dýchání je závislé na astrálním těle. Podáme-li tedy člověku arzenik, potom všechny ty důsledky, které působením arzeniku nastávají, nastanou oklikou přes astrální tělo.

Když člověk prodělává své první roky života, od narození až, řekněme, k výměně zubů v sedmém, osmém roce, vyvíjí se především fyzické lidské tělo. Budete-li pozorovat maličké dítě, které se krátce předtím teprve narodilo, dovedete jen málo říci, jestli se podobá otci nebo matce. Když se takové dítě narodí, to pak přijdou tetičky a strýčkové a jeden řekne: Ach, jako kdyby mamince vypadlo z oka, obzvlášť ty nožičky! A druhý přijde a řekne: Celý tatínek, celý tatínek! - Tak tomu prostě je - malé dítě je s ohledem na své fyzické tělo vyvinuté zatím zcela nerozhodně a teprve později vidíme, komu se bude podobat. Pozorujte někdy u dítěte tak výrazný orgán, jakým je například nos. Nos může u malého dítěte vypadat zcela jinak, než jaký pak bude později. U některých k tomu přirozeně dojde až později, ale zpravidla je tomu tak, že když nastane výměna zubů, má nos, který se do svého pravého tvaru, do své pravé podoby vyvíjí poměrně nejpozději, už svůj příslušný tvar.

Později, po sedmém, osmém roce, se fyzické tělo vlastně už jen zvětšuje, sílí ve svalech, ale svůj vlastní tvar, svou vlastní podobu má už v onom sedmém roce. Mezi prvním a sedmým rokem života se tedy vyjadřuje především fyzické tělo. A mezi výměnou zubů a pohlavní zralostí, mezi sedmým, osmým a čtrnáctým, patnáctým

)

rokem, se utváří především éterné tělo, v němž spočívají síly výživy a růstu. A astrální tělo se utváří teprve mezi čtrnáctým, patnáctým a dvacátým, jedenadvacátým rokem. Teprve tehdy se astrální tělo náležitě utváří. Ne že by tu předtím nebylo (člověk ho má už od narození), ale k vlastnímu utváření astrálního těla dochází teprve po čtrnáctém, patnáctém roce života.

Účinek arzeniku ve 2. sedmiletí Když dospělý, který překročil čtrnáctý, patnáctý rok, dostane arzenik, má už vytvořené své astrální tělo. Arzenik v něm teď sice působí také, ale jeho organismus se proti tomu přece jen může trochu bránit. Pokud však arzenik dostane dítě mezi sedmým a patnáctým rokem, není astrální tělo dosud utvořené a arzenik působí na dítě celou svou silou. V lidském organismu tu není vůbec žádná obrana. A důsledkem toho je, že účinek arzeniku, který je především takový, že se v člověku ukládá množství tuku, že všechno jde do tuku, způsobí, že se všechno zakulacuje, že to jde do šířky - mezi sedmým a čtrnáctým, patnáctým rokem.

Musíte si uvědomit, že věci, které vám tu říkám, mají nesmírně velký význam pro život! Jistě, každý z vás může říci: Inu, ty nám tady vyprávíš, že arzenik, když se dá dítěti mezi sedmým a čtrnáctým, patnáctým rokem, má velký význam, dítě po něm tloustne, zakulacuje se; ale já znám lidi, kteří byli už od dětství hrozně tlustí, aniž by jim někdo extra dával arzenik! - Ano, pánové, musíte si ovšem uvědomit, že látky, které v přírodě existují, se přinejmenším v malých množstvích vyskytují všude. A mů-

žeme říci: Člověk se vůbec nemůže živit, anebo ani dítě se nemůže živit, aniž by požívalo něco, v čem je arzenik. Arzenik je zkrátka obsažený i v potravinách.

Víte ovšem, že děti mají různou chuť, různé gusta; jedno dítě jí rádo toto, druhé zase ono. A jsou také děti, které obzvlášť milují jídla obsahující arzenik. I v pozdějším věku se někdy stává, že člověk tloustne jako naschvál z toho, co mu chutná. Když jíte věci, které vám nechutnají, budete hubení jak lunt. Když jíte věci, které vám chutnají, a vy máte navíc ještě čas, abyste se tomu mohli věnovat, budete tlustí a vypasení. U dětí je tomu tak v ještě mnohem větší míře; a v největší míře u dětí v tomto růstovém věku mezi sedmým a čtrnáctým, patnáctým rokem života. Pokud tedy děti mají takovou chuť na jídla, která obsahují arzenik, jsou pak tlusté a vypasené.

Ovšem u dětí, které jsou vystavovány v boudách na jarmarcích a podobně (jak se dotazovatel zmiňoval), byl arzenik uměle podáván, zrovna tak jako v alpských zemích; a stejně tak je tomu i v Uhrách, kde je arzen obsažen v horninách. Těmto dětem se tedy podává arzenik a hlavní věcí je, že dítě právě v tomto věku dostane na arzenik chuť. Je to ohavné, ale je to tak: dítě začne postupně po arzeniku dychtit, jako by to byl cukr, požívá ho, a tím se stane, že dítě ztloustne a ztuční, ještě než je astrální tělo náležitě utvořeno. Právě takové děti se pak dají ukazovat, protože jsou něčím abnormálním a jsou hrozně těžké. A lidem se pak zdá, že to je něco

*Tloustnutí
dětí po
arzeniku*

zvláštního. Lidé chtějí vždycky vidět něco podivného, a co všechno by na

světě jeden neudělal, aby lidem připravil požitek! Jsou ještě i docela jiné věci, které se dělají proto, aby se lidem připravil požitek. Například s chlapci se ve stejném věku dělá ještě něco úplně jiného!

*Kastrování
chlapců*

Vy víte, že v tomto věku pohlavní zralosti, se čtrnáctým, patnáctým rokem, se také mění lidský hlas. Z toho vidíte, že pohlavní zralost souvisí s lidským hlasem. U chlapců se mění, u děvčat to jde více do utváření prsou atd. Ale u chlapců se mění hlas. Existuje ovšem onen nešvar (tento nešvar byl s velkým uměním pěstován v Římě), aby hlas zůstal chlapecký, aby zůstal skutečně vysoký, že se chlapci vykastrují, to znamená, že se jim vyříznou pohlavní orgány. To dává ony slavné chlapecké sbory s jejich nesmírně vysokými hlasy. Nuže, vidíte, to je ještě větší nešvar - jenomže se provádí pod pláštíkem svatosti. Nevím, jestli ho znáte, nebo ne. Tyhle věci zkrátka také existují a musíme si zcela jasně uvědomit, že něco takového na světě už také bylo a že lidé skutečně dělají všechno možné, aby dokonce i lidskou přirozenost zneužili k vystavování.

Uvážíme-li následky něčeho takového, pak je tomu tak, že podá-li se člověku v jeho mladých letech arzenik a on potom, co ztloustne a ztuční, si má utvořit své astrální tělo, je toto tělo pro jeho tlusté fyzické tělo příliš malé! Je příliš malé a slabé. A důsledkem toho je, že když pak se má s pohlavní zralostí začít utvářet astrální tělo, je toto

astrální tělo vskutku příliš malé a slabé pro tlusté, ztučnělé tělo fyzické. Děti, které byly tímto způsobem krmeny arzenikem a vláčeny po jarmarcích, mají pak příliš malé astrální tělo. A důsledkem toho opět je, že určité orgány se vůbec nemohou utvořit. Tyto orgány pak ochabnou, úplně ochabnou. Bývá to někdy opravdu k pláči, když se tyto děti dostanou do stavu, kdy už ve dvaceti letech nebo někdy i dříve nemohou dýchat. Není to jenom proto, že plíce v tom tuku zrosolovají, ale je to proto, že plíce ochabnou, že už nemají sílu. A pak nastane stav, kdy se u plic dostaví něco naprosto zvláštního. Podívejte, pánové, plíce nejsou jenom orgánem dýchání, plíce jsou i důležitým orgánem výživy; a má-li člověk příslušným způsobem žít, musí být plíce náležitě vyživovány. Většina plicních nemocí vůbec nespočívá v tom, že by nebylo zdravé dýchání, ale v tom, že plíce nejsou řádně vyživovány.

U těchto dětí ovšem od jejich sedmnácti, osmnácti let už plíce řádně živeny nejsou, protože kvůli ztučení všech orgánů se k nim vůbec nedostávají živiny. K plicím se totiž dostávají takřikajíc nakonec, ačkoli plíce musí být vyživovány. Živiny totiž prodělávají v lidském těle, jak jsem vám vyložil, všechny možné proměny. Šest až sedm proměn prodělají. A plíce potřebují tyto sedmkrát proměněné živiny, tedy ty nejušlechtlejší věci. U těchto dětí však k takové proměně už vůbec nedochází. Proto tyto děti umírají přinejmenším na začátku dvacátých let. A můžeme v každém případě říci, že děti, které jsou takto vystavovány v jarmarečních boudách, musí zemřít ve věku začínajících dvacátých let. Zemrou buď na vysílení, nebo dostanou

plieni nemoc. Většinou umírají na něja-

kou plieni nemoc. S tím souvisí to, co jste říkal, totiž že později nebývají tito lidé vidět; je to prostě proto, že dříve umírají.

Osvěta, Je samozřejmě těžké postupovat proti takovým věcem hned soudně.
nebo Aby to přestalo, o to by se měli postarat lidé, stejně jako by lidé měli
obušek vůbec víc přispívat ke správnému sociálnímu životu, než aby všude hned volali po zákonu. Volat hned po zákonu není zrovna to pravé. Jsem ale také přesvědčen o tom, že to, co jsem vám teď například řekl, málokdo ví. Málokdo ví, že arzenik je mnohem škodlivější právě ve věku, ve kterém se těm dětem dává, než například někdy později. A pořád ještě věřím, že když se lidem takové věci vysvětlí, tak se to zlepší i bez zákona, bez donucení, bez toho, aby měl člověk nad sebou pořád obušek. Jak se to ale má zlepšit, když se to neumí vysvětlit!

Osvěta u Vy si asi řeknete: No ano, ale my jsme se málo naučili, my to
alkoholu nemůžeme vědět; však oni to budou vědět univerzitní profesoři. - Ano, jenomže ti už to teprve nevědí! Ti to zkrátka a dobře nevědí. A tím to je, že se tyto věci nerozšiřují. Přitom je důležité, aby něco takového bylo známé skutečně v těch nej širších kruzích. Takové věci musí lidé bezpodmínečně vědět.

Nuže, něco podobného, přitom však zase zcela odlišného, tu máme v případě alkoholu. O alkoholu jsme již dříve mluvili. Ale není-liž pravda, u otravy arzenikem, která tedy spočívá ve ztučnění, ho dětem samozřejmě podává někdo druhý; když si ovšem někdo podá arzenik jako dospělý, dělá to vlastně s plným vědomím. A musíme si skutečně říci: tady by měla nesmírný účinek osvěta. Tak bychom například mohli říci, že někomu, kdo arzenik požívá jen z marnivosti (jak jsem vám o tom vyprávěl), by se to mohlo vysvětlit; patrně by pak od toho upustil, kdyby zcela přesně znal důsledky. Naproti tomu u alkoholu je

ta věc zlá proto, že osvěta tu zrovna nijak zvlášť nepomůže, pokud nevede k tomu, aby člověk nepil vůbec žádný alkohol. Jestliže totiž začne pít jednu, dvě skleničky, dostane se do stavu, kdy osvěta přestává účinkovat, a on pije dál.

Právě u alkoholu je proto tak neobyčejně těžké dosáhnout něčeho osvětou. Ona by i osvěta musela působit, a že se právě tady tolik sahá po zákonu, to je vlastně smutná skutečnost vypovídající o síle lidstva. Dnes už existují země (vzpomeňte si jen na Severní Ameriku), kde jsou přímo vydávány zákony zakazující dovoz alkoholu, aby lidé zůstali rozumní. Inu, když to s lidstvem dojde tak daleko, že zůstane rozumné, že zůstane vůbec použitelné jenom tehdy, když se mu všechno jednotlivě předepíše zákonem, potom vlastně lidstvo na Zemi nemá příliš velkou cenu.

S alkoholem je tomu tak: Říkal jsem vám, že člověk si ve svém těle sám vytváří alkohol. To je proto, že člověk potřebuje alkohol ke své konzervaci. A můžete si být jisti, pánové, že z alkoholu, který si vytváříte sami v sobě, se nikdy neopijete! Je ho totiž právě takové množství, které potřebujete, abyste v sobě konzervovali živiny a abyste trvale uchovávali všechno, co člověk trvale potřebuje.

Dovedete si představit, k čemu člověk potřebuje alkohol, který si sám vytváří. Už jste asi tu a tam viděli, že chce-li

člověk uchovat mrtvé zvíře nebo nějaký lidský úd, tak ho nemůže postavit na vzduch, ale vloží ho do lihu, do alkoholu. Nuže, alkohol zachovává odumřelé živé ústrojí v jeho podobě. To je ovšem velmi důležitý přírodní zákon. Když odumřelé živé ústrojí přenecháte obvyklé přírodě, co se s ním stane? Lidské tělo ve chvíli, kdy je přenecháno zemi,

zaniká, rozpadá se. A tak je tomu se vším živým. Ve chvíli, kdy je éter né tělo venku z živého organismu, je to živé zničeno; jenom tehdy ne, použije-li se takový prostředek jako alkohol. Alkohol má tedy v sobě tu sílu, že drží pohromadě ostatní síly, které zase drží pohromadě živé ústrojí.

Z toho už můžete vidět, že alkohol není nic pozemského. To ovšem můžete vidět ještě i z něčeho jiného, že alkohol vlastně není nic pozemského v obvyklém smyslu. Lidské tělo i zvířecí tělo a rostlinné tělo jsou pozemskostí ničeny; ovšem alkoholem jsou, jak říkám, konzervovány, uchovávány, chráněny před zničením.

Nadpo- Jak ale vzniká alkohol? Inu, stačí, když se podíváte na
zemska vinnou révu. Alkohol vzniká právě tam, kde vinnou révu
alkoholu může nejlépe osvětlovat slunce. Víte ovšem, že v severním Německu se vínu nedaří, protože tam bývá příliš chladno, protože slunce už tam nemá náležitou sílu. Povedete-li u Grunbergu ve Slezsku čáru rovnoběžně s rovníkem [...] z Grunberského se málokdo opije, protože je tak kyselé, jak jen může být! Jenom tam, kde slunce uplatňuje na rostliny příslušnou sílu, jenom tam může vzniknout víno. Víno se nevytváří tím, co je pozemské, ale právě tím, co je

mimozemské, co má charakter slunce, co je mimo Zemi. Požívá-li člověk to, co je mimo Zemi, musí být vůbec velmi opatrný.

Jak k tomu ovšem dojde, že si člověk sám v sobě vytváří alkohol? Dojde k tomu následujícím způsobem; a tady vám řeknu něco, co vás patrně bude obzvlášť zajímat, jenom musíte dávat trochu pozor, abyste tomu rozuměli. Podívejte, pánové, kde je vlastně sluneční síla? Inu, sluneční síla je všude, kam svítí slunce. Ovšem sluneční síla je nejen tam, kam svítí slunce, ale sluneční síla tu může být ještě jiným způsobem. Všimněte si - teď to uděláme velmi názorně: Jednoho skutečně horkého letního dne postavím ven do sálajícího slunce židli, nechám ji tam pár hodin stát a pak vás pozvu, abyste se na tu židli posadili. Vy se na ni posadíte. U sta hromů, pomyslíte si, ta je ale rozpálená! Nuže, není tomu tak, že by vám na příslušný orgán svítilo slunce a hřálo vás. Kdybyste se na tak dlouho vystavili v odpovídající pozici, tak by vám bylo u příslušného orgánu také tak teplo, jak bylo teplo té židli; byli byste to pak prožili na svém vlastním těle. Tak tomu ale není; zahřála se židle. Nuže vidíte, je tu zcela běžné neživé těleso, které do sebe přijalo sluneční teplo a následně ho vydává.

*Rozpálená
židle*

Mnohem složitější je to u kamenného uhlí. Kamenné uhlí tu kdysi před tisíci a tisíci let stálo jako palma nebo nějaký jiný strom. Jak se z něj stalo uhlí? Nuže, tady byla země [viz nákres], tady byla ta palma nebo nějaký jiný

*Kamenné
uhlí*

podobný strom a na tento strom svítlo slunce. Potom

ten strom zašel, dostal se do země. Ovšem stejně jako zůstane sluneční teplo u té židle, zůstává sluneční teplo uvnitř v té palmě, spolu s ní se dostává do země. Palma zuhelnatí, sluneční teplo zůstává uvnitř. A po tisíciletích uhlí ze země vykopete, přiložíte ho do kamen a sluneční teplo se vám vrátí. Takže dnes topíte slunečním teplem, které na zemi svítilo před tisíci let. To si člověk mnohdy neuvědomí. U židle, která vám zahřeje pozadí, když se na ni posadíte, si ještě všimnete, že zde slunce zanechalo něco ze své síly. U kamenného uhlí už si toho nevšimnete. Musíte si tedy říci: kde je v zemi kamenné uhlí, všude kde je kamenné uhlí, tam je velmi stará sluneční síla. Všude v kamenouhelných ložiscích se nachází stará sluneční síla.

, Vy ovšem, pánové, jíte rostliny. Přitom do sebe ty rostliny dostáváte. Váš vlastní organismus působí rychleji než a země; rostliny se v něm

velmi rychle promění v uhlí nadané životem a vy pak totiž do svého vlastního těla dostanete kysličník uhličitý* obsahující mnoho uhlíku. Ovšem tento kysličník uhličitý, který uvnitř máte, nezuhelnatí jako kamenné uhlí v zemi, ale zůstane kysličníkem uhličitým. V kysličníku uhličitém tedy máte uhlí*, které si nosíte v sobě, a kyslík, který pochází ze vzduchu a také z potravin. Jmenuje se to uhlík a kyslík. V lidském těle máte ovšem také vodík, pijete například vodu. Tento vodík se s uhlíkem a kyslíkem slučuje. A stačí, abyste si vzpomněli na to, co je také v lidském těle a co za určitých podmínek začne páchnout. Stačí, abyste si vzpomněli na to, co je ze zvířecího těla jako vejce (nedávno jsme o tom mluvili¹³), která začnou zapáchat. To je dusík. Ve vzduchu ovšem dusík nepáchne, protože je náležitým způsobem spojený s jinými látkami.

Nuže, podívejte, pánové, chodíte si po světě, potřebujete ke svému životu kyslík, uhlík, dusík a ve svém organismu si vytváříte alkohol. Alkohol se v lidském organismu vytváří proto, abychom se vnitřně stále nerozpadávali. Tělo by se rozplynulo, jako se rozplývá coby mrtvola, kdyby nebyl vytvářen alkohol a alkoholu podobné látky. Tak tomu přirozeně je. Musíme si ovšem položit otázku: Na které z oněch těl ale vlastně alkohol působí? Podívejte, na fyzické tělo působí alkohol zprvu neobyčejně dobře, pokud ho člověk pije s mírou; pokud si totiž sám vytváří

*Působení
alkoholu*

⁴ v něm. orig. *Kohlensäure*, což může znamenat i *kyselinu uhličitou*
(pozn. překl.)

** resp. *uhlík*; v něm. orig. *Kohle* (pozn. překl.)

alkoholu málo, může si v alkoholu dodat dobrý udržovací prostředek; fyzickému tělu alkohol vlastně vůbec neškodí. Na fyzické tělo alkohol v podstatě nepůsobí vůbec špatně. Kdyby alkohol (to si lidé příliš neuvědomují) škodil fyzickému tělu, dařilo by se vinné révě zle; i vinná réva má totiž fyzické tělo. Vinná réva je ovšem úplně opilá (to přece je, protože v sobě má samý alkohol), ale její fyzické tělo tím nijak netrpí. Api éterné tělo alkoholem netrpí. Je to jenom astrální tělo, které u dospělého trpí alkoholem. U dítěte je alkohol proto tak škodlivý, jak se hned zmíním, protože se tu děje ještě něco jiného. Stejně jako arzenik působí alkohol u dospělého na astrální tělo a zejména na samotné Já. A Já žije v krevním oběhu. Takže alkohol působí nesmírně silně na krevní oběh.

*Škodlivost
alkoholu u
dětí*

U dětí je to tak zlé proto, že alkohol už v sobě obsahuje astrální tělo. Rostlina má jen éterné tělo, avšak alkohol, který je ve vinné révě, má už i astrální tělo. Působí to tak jako to, co klokotá v krvi. Není to srozumitelné? Tomu přece lze porozumět: toto tělo působí tak jako to, co klokotá v krvi. A tím to je, že pije-li dítě alkohol, získá vlastně astrální tělo, které mělo úplně získat teprve ve čtrnácti, patnácti letech; a nemá ho ve své moci. Proto je alkohol pro dítě obzvlášť škodlivý, protože dítě hned pod vlivem alkoholu získá astrální tělo.

*Výživa
hlavy*

Z toho však vidíte, že alkohol vlastně náležitě působí v duševní, v duchovní oblasti člověka. Tam působí. Tam

ničí dýchání a krevní oběh, které, jak víme, z duchovně-duševní oblasti vycházejí. Tady uvnitř alkohol působí. Nesmíte si to ovšem představovat tak, jako by hlava u člověka byla orgánem samým pro sebe a hrud' jako by byla orgánem samým pro sebe; třebaže je člověk trojčlenný, všechno to přece jen zase přechází jedno v druhé.

Musí být živeno nejen lidské břicho, ale i lidská hlava musí být zcela mimořádně živena. A když nějaký člověk pije alkohol a má takové břicho, že v něm alkohol obzvlášť dobře zpracovává - řekněme, že to bude člověk, který docela dobře snese dvě, tři skleničky alkoholu. Nevím, jestli by to pan Müller chtěl říci o sobě? Patrně však malé množství alkoholu docela dobře snesete, že?

[Pan Muller to popírá a říká, že už při první sklenici piva se mu druhého dne po ránu dělají v očích ona zrnka.]

Pak je tomu ovšem u vás naopak; vy vlastně žádný alkohol nesnesete?

[Pan Muller to potvrzuje.]

Inu, pak jste ovšem příkladem těch, kdo alkohol nijak zvlášť nesnášejí. Nuže, pokud někdo alkohol dobře nesnáší, tedy alkohol vlastně dobře netráví, pak se nestrávený alkohol dostává až do hlavy, ovlivňuje i oči a způsobuje, že se masy hlenu tlačí k hlavě. Stejně jako se jinak u dobrého pijáka alkoholu dostávají návaly krve, dostávají se u těch, kdo alkohol moc nesnášejí, návaly hlenu; ten hlen pak venku houstne a vznikají z něj ona zrnka. Je to hlen, který zhoustl. Může se to stát tomu, kdo alkohol vlastně špatně snáší už u první skleničky. Předpokládejme však, že někdo

ho bude snášet dobře. Pak dojde také k tomu, že se dostane do hlavy, ovšem dostává se do krve; a potom se neobjeví

ona zrnka, ale pak se podněcuje celý oběh krve v hlavě a tento oběh krve v hlavě vylučuje látky, které jsou škodlivé. Dostaví se obecná podnapilost, obecná kocovina, a člověk se dostane do stavu, kdy pije pořád dál. V tom lze tedy rozlišovat účinky alkoholu na jednoho či druhého člověka.

Člověk by si řekl: Vlastně bych to vůbec neměl mít zapotřebí nějak zvlášť rozlišovat; člověk by totiž měl za všech okolností, tam kde se dostaví obzvlášť abnormální účinek alkoholu, alkohol nechat. Není dobré, abychom pili dál, má-li na nás alkohol nějaký účinek.

*Působení
alkoholu
na Já*

Ale jak říkám, dnes alkohol působí na astrální tělo a na Já. Já se cítí být podníceno. Člověku alkohol chutná, a proto přímo cítí, že z alkoholu má něco, co ho pozvedá nad pozemskost. Tento pocit, to je vlastně něco velmi zajímavého; musel bych vám totiž říci, že alkohol nepochází z pozemskosti, ale z nepozemskosti. Proto se také člověk cítí být povznesený nad pozemskost. Alkohol člověka zbavuje starostí, není-liž pravda. Člověk se tedy vlastně působením alkoholu dostává kousek sám ze sebe, a to mu dělá neobyčejně dobře, když se dostane kousek sám ze sebe. A to je to, co také v nejširší míře vede k nešvaru konzumace alkoholu.

*Ryby a
sluneční
síla*

Byla tu ovšem ještě jedna otázka, kterou musíme probrat. To je ta věc, kdy pan Müller mluvil o tom, že

nedaleko Darmstadtu, pokud jsem tomu dobře rozuměl, se nachází rybník a že tímto rybníkem protékají teplé průmyslové odpadní vody? Z toho, co jsem už říkal, můžete vědět, o co se jedná. Už předminule jsem se vám snažil vysvětlit,

že když říkám, že ryby v moři nemají přímé slunce, tak se samozřejmě nesmíte domnívat, že by ty ryby neměly vůbec žádné sluneční působení; nýbrž právě tak jako uhlí má po tisících a tisících let v zemi stále ještě sluneční působení, má v sobě sluneční působení i voda. A tady, musíme říci, musí být ryba jenom jinak uzpůsobená než zvířata, která žijí na pevnině. Nuže, to i vidíte, že ryby jsou jinak uzpůsobené.

Kdyby ryby měly takové plíce jako ostatní zvířata a člověk, tak by samozřejmě nemohly žít ve vodě. Víte, že když vyšší zvířata a člověk žijí trvale ve vodě, tak se prostě utopí. Ve vodě tedy žít nemohou. Ryby v ní žít mohou, protože nemají plíce, ale žábry; tím do sebe dostávají vzduch, který je ve vodě a který v sobě vždy ještě obsahuje sluneční síly.

Víte, jak se chovají zlaté rybky. Zlaté rybky nemůžeme chovat v normální vodě, to potom žádné zlaté rybky mít nebudeme. Ve stínu se zlaté rybky mohou nanejvýš rozmnožovat, avšak ne chovat. Mladé zlaté rybky získávají svou živou barvu od starých rybek; pokud je ale chcete chovat bez slunce, pak si všimnete (pokud tedy chováte zlaté rybky ve vodě bez slunce), že za tři až čtyři měsíce vyblednou. Svou skutečně živou barvu zlaté rybky získají, když bezprostředně do vody dostávají slunce. To je rozdíl.

Nuže, budu-li zde mít rybník nebo i jen malý bazének a tady mi do něj bude svítit slunce, bude pro rybu na tomtéž místě něco jiného, než co je na jiném místě: *tady* musí využívat staré sluneční síly, které jsou už ve vodě déle; *tady* dostává nové sluneční síly, které jsou ve vodě kratší dobu.

Továrna Ovšem, u té darmstadtské továrny, která vypouští svou
v Darm- teplou vodu do rybníka, se ještě jedná o něco zcela
stadtu zvláštního. Asi připustíte, že když se zase dostane k
volnému životu to, co nějakou dobu žilo pod určitým tlakem, tak se
to celé hemží a vyvíjí. Jen si představte, jaké by to bylo, kdybyste
nechali nějakého člověka dlouho připoutaného. Nemůže se ani
hnout, když ho zavrou. Když se pak zase dostane na svobodu,
raduje se ze života, svůj život neobyčejně vychutnává. A teď si
vezměte vodu, která z té darmstadtské továrny vytéká do toho
rybníka. Tato voda dostala své sluneční působení zcela zvláštním
způsobem. Darmstadtská továrna je poháněna uhlím; všechno to
vychází z uhlí. Uhlí tisíce a tisíce let uchovávalo sluneční síly. Tyto
sluneční síly teď plynou jakožto teplá voda do rybníka. A skutečně,
tyto sluneční síly, které jsou z uhlí opět vyzvednuty, poté co byly
celá tisíciletí v uhlí uvězněné, jsou neobyčejně účinné. Nemůžete
tedy udělat nic lepšího, než nechat tyto účinné sluneční síly téci s
teplou vodou do rybníka. Dokonce by se to dalo udělat uměle,
že by se do bazénů, ve kterých se chovají zlaté rybky,
nalévala ohřátá voda. Na zlaté rybky působí obzvlášť
povzbudivě, zejména když se nechá proudit, to znamená

když se sluneční síly dostanou do pohybu, a zlaté rybky mají pak tu nejživější barvu.

Můžete si udělat následující pokus. Představte si, že do nějakého velkého bazénu nejprve zvolna napustíte teplou vodu, tak aby dole klidně stála, a nad ni potom napustíte obvyklou vodu; a pak tam dáte zlaté rybky. Potom napustíte teplou vodu do druhého bazénu a necháte do něj neustále přitékat proud vody, a pak vyzkoušíte, které rybky dostaly živější zlatožlutou barvu. Nebudou to ty, které jsou v klidné vodě, ale ty, které jsou v protékající teplé vodě; ta totiž uchovává ty síly živé.

U toho průmyslového podniku to všechno funguje automaticky; neustále tam totiž přitéká nová teplá voda. Není se tedy co divit, že se tu těm zlatým rybkám obzvlášť daří. V přírodě to tak zkrátka funguje. Na toto přírodní fungování ovšem přijdeme jenom tehdy, když těmto věcem skutečně správně rozumíme.

Teď si asi řeknete: A co to vlastně je, co tu působí v těch slunečních paprscích? - Inu, pánové, to je právě éter, který působí i v našem vlastním éterném těle! Co působí ve slunečních paprscích, to je onen éter. A tak jako u nás teprve éter podněcuje astralitu, tak je tomu i venku v přírodě.

Vinná réva sama má éter v sobě; avšak tím, že se jí dotýká sluneční teplo, vytváří se v ní už něco astrálního,

něco vlastně mimozemského, a to působí jako alkohol. A tak vlastně dospějeme k pochopení těchto věcí jenom tím, že jak v člověku, tak venku v přírodě vezmeme v úvahu lidskou bytost.

Vznik ošacení A tím se teď dostávám ke zcela jiné věci, k takovému malému doplnění, které vám ještě ve zbývajícím čase chci dát ohledně dotazu pana Burleho na ošacení. Podívejte, řekl jsem vám o ošacení různé věci, ovšem zajímavé je, že ošacení skutečně vzniklo na základě instinktu lidí tak, že odpovídá celé podstatě člověka, celé lidské povaze. Člověk má už jako člověk fyzický tři články. Má hlavu, hrudní orgány, kde je především dýchání a krevní oběh, tedy vnitřní pohyb, a má vnější pohyb v končetinách. Už co do svého fyzického těla tedy člověk sestává ze tří částí: z hlavy, z hrudní soustavy (vždycky ji nazývám rytmickou soustavou, protože se zde všechno v rytmu pohybuje) a z vnějšího pohybu orgánů, z vnějšího pohybového ústrojí.

Tři části ošacení Podívejte, v hlavě je obzvlášť účinné éterné tělo, v hrudi, v krevním oběhu a v dýchání astrální tělo a v pohybech vedených vůlí Já. Když se podíváte na veškeré ošacení (s výjimkou onoho až příliš jednoduchého ošacení divochů - tedy mám na mysli úplné divochy), vždycky můžete vidět, že ať už jsou na něj dány jakékoli cetky, sestává v podstatě ze tří částí; nějakým způsobem sestává ze tří částí. Samozřejmě je všude poněkud obměněno; musíte si uvědomit, že se v průběhu historického vývoje lidstva hrozně změnilo, přidaly se k němu všelijaké cetky, všelijaké blbůstky. Každé ošacení však vlastně sestává ze

tří částí. Jedna část je ta, která původně vznikla z kožené

zástěry - a muži u starých Egyptanů nosili v podstatě jen kožené zástěry. Co tím člověk šatí? Šatí tím končetiny. Člověk dal najevo, že dovede chodit pomocí chodidel, když si chodidla zakryl. Síla chodidel, tedy pohybového ústrojí, měla být vyjádřena koženou zástěrou.

Zástěra

Zajímavé je, že takové věci se pak dědí a že svobodní zednáři na svých shromážděních nosí koženou zástěru jako zvláštní vyznamenání. To je staré egyptské dědictví.

Většinou právě tak málo, jak dnes lidé vědí, proč si připínají řády, právě tak málo lidé vědí, proč si na sebe berou koženou zástěru. Kožená zástěra se obléká jako znamení toho, že má člověk obzvlášť silně působit svými končetinami. A z kožené zástěry vzniklo všechno, co se nějakým způsobem týká končetin, například naše kalhoty, ovšem pozměněné natolik, že nám v chůzi spíš brání, než aby nám pomáhaly. To se tedy týká končetin. Egyptané utvořili koženou zástěru obzvlášť dovedně, takže zvláštním způsobem přiléhala ke končetinám; pak do ní strčili paže, a tak vznikla kožená zástěra, která nahoře dostává náprsní část a rukávy, takže jsou do ní vevázány i horní končetiny.

Košile

Druhá věc, pánové, je, že člověk v ošacení vyjádřil hrudní soustavu. Tuto hrudní soustavu vyjádří nejlépe v tom, co má charakter košile a přetahuje se přes hlavu.

To bylo obzvlášť rozvinuté u starých Asyřanů. Ti vytvořili část ošacení, která má charakter košile a do které se

nahoře vklouzne a ona pak jde rovně dolů. Vyjadřuje to hrudní soustavu, vnitřní pohyb. Proto se také dělají takto

záhyby. To pak převzali z Asie Řekové a přidali k tomu ten svůj dovedný sklad záhybů, který měl dokonce do určité míry napodobovat průběh nejdůležitějších žil. Nosil se to tak, že se v něm napodoboval nejdůležitější krevní oběh a proudění.

Plášť Třetí věcí je plášť, plášť, který se přehazuje. Ovšem plášť, který se přehazuje, se původně přehazoval nejen přes ramena, ale i přes hlavu. Můžete to vidět v určitých oblastech, kde se to tak pořád ještě dělá. Plášť se přehodí přes hlavu tak, že je hlava zakrytá. Ve skladu pláště se zase vyjadřuje myšlenka pro všechno, co vychází z hlavy; v kožené zástěře spíše vůle, která žije v končetinách; to co má charakter košile (z toho se zachovalo už jen něco málo v naší vestě, ale u kněžského šatu, u šatu katolických kněží to ještě najdete velmi dobře zachované) a co ještě pořád najdeme u ženského ošacení, to je ošacení hrudi. A ošacením hlavy je plášť. Jenomže to samozřejmě prošlo proměnami. Představte si plášť, který se přehazuje kolem ramen a také přes hlavu, který se takto přehodí [viz nákres]; ten původně pokrýval hlavu. Když je to červený plášť, tak je to velice hezké. Červená barva je taková, že se ji člověk vůbec nepokusí zohavit. Pak přišla doba, o níž jsem mluvil posledně, kdy lidé přestali věnovat pozornost barvám. Tehdy si vytvořili také černý nebo i modrý plášť. A co provedli? Ten plášť tady ustříhli a zvlášť udělali pokrývku hlavy! Z toho vznikl klobouk. Dnes už to na něm

&

samozřejmě nepoznáte. Přesto však musím říci: když dnes potkám člověka ve fraku a s cylindrem, tak si pokaž-

&

dé řeknu: U sta hromů, jak ses to ale změnil! Původně byl totiž frak a cylindr pláštěm. Pak byl plášť tady odstřižen, dostal svoji ohavnou podobu fraku a nahoře zůstal cylindr, který pokrývá hlavu. V podstatě je to ještě vidět. Podívejte se někdy na cylindr s frakem a zkuste pak ten cylindr vpředu rozstříhnout, abyste to celé mohli přehodit přes hlavu; potom budete mít to, z čeho frak s cylindrem vznikl. Tak se musíme vrátit k dávnému ošacení a dostaneme to, z čeho ošacení vzniká; ačkoli si nemyslím, že by pan Burle tolik nosil frak s cylindrem, že by se z toho důvodu ptal, jak se to má. [Veselí.] Ono to ale skutečně vypadá tak, jako by lidé měli ustřiženou i samotnou hlavu, když chodí po světě ve fraku a s cylindrem. Příští středu v devět ráno budeme pokračovat.

Dornach, 16. února 1924

Rudolf Steiner